

NOVINE PO OSNOVU ZAKONA O FINANSIJSKOJ PODRŠCI PORODICI SA DECOM

Novi *Zakon o finansijskoj podršci porodicama sa decom* objavljen u „Sl. glasniku RS”, br. 113/17 od 18.12.2017. god. uvodi novine u ovu oblast, a njegovom će primenom, od **1. jula 2018. godine, prestati da važe** odredbe čl. 73. do 75. *Zakona o društvenoj brizi o deci* („Službeni glasnik RS”, br. 49/92, 29/93, 53/93, 67/93 – dr. zakon, 28/94, 47/94, 48/94 – dr. zakon, 25/96, 29/01, 16/02 – dr. zakon, 62/03 – dr. zakon, 64/03 – ispravka dr. zakon, 101/05 – dr. zakon i 18/10 – dr. zakon), kao i *Zakon o finansijskoj podršci porodici sa decom* („Službeni glasnik RS”, br. 16/02, 115/05 i 107/09).

Novi zakon je stupio na snagu 25.12.2017. god. Zakonom je bliže definisani entiteti koje ovaj zakon reguliše, pa tako, prema čl. 2. st. 1., **porodicu** u smislu ovog zakona čine: supružnici i vanbračni partneri, deca i srodnici u pravoj liniji bez obzira na stepen srodstva, kao i srodnici u pobočnoj liniji do drugog stepena srodstva pod uslovom da žive u zajedničkom domaćinstvu.

Članom porodice, u smislu st. 1. istog člana, smatra se i **dete koje ne živi u porodici, a nalazi se na školovanju – do kraja roka propisanog za to školovanje, a najkasnije do navršene 26. godine života**. Članom porodice, u smislu st. 1. ovog člana, smatra se i **supružnik bez obzira gde faktički živi**. Članom porodice staratelja smatra se i lice, koje se u porodici staratelja nalazi **na osnovu rešenja organa starateljstva**.

Članom porodice se ne smatra se izvršilac nasilja u porodici, odnosno njegovi prihodi i imovina ne utiču na pravo žrtava nasilja u porodici da ostvare pravo, ako ispunjavaju druge uslove propisane ovim zakonom.

Prilikom utvrđivanja redosleda rođenja dece, u porodicu se ubrajaju i deca koja ne žive u njoj.

Zajedničko domaćinstvo, u smislu ovog zakona, jeste zajednica življenja, privređivanja i trošenja sredstava svih članova domaćinstva.

Prema čl. 5. st. 1. prihodi od uticaja na ostvarivanje prava predviđenih ovim zakonom, a koji se utvrđuju u **prosečnom mesečnom iznosu, na osnovu ostvarenih prihoda u tri meseca koja prethode mesecu u kome je podnet zahtev**, jesu:

1) prihodi koji podležu oporezivanju prema zakonu kojim se uređuje porez na dohodak građana;

2) prihodi ostvareni od:

(1) penzija i invalidnina ostvarenih u zemlji i inostranstvu;

(2) primanja po propisima o pravima ratnih invalida;

(3) srodnika koji imaju zakonsku obavezu izdržavanja;

(4) otpremnina u slučaju prestanka potrebe za radom zaposlenih usled tehnoloških, ekonomskih ili organizacionih promena i naknada po osnovu socijalnih programa ostvarenih u godini dana pre podnošenja zahteva;

(5) ostale naknade po osnovu rođenja i nege i posebne nege deteta;

(6) naknada za vreme nezaposlenosti;

(7) realizovanih novčanih i drugih likvidnih sredstava u godini dana pre podnošenja zahteva;

(8) primanja od rada kod stranog poslodavca u inostranstvu;

(9) ostalih aktivnosti.

Kada se prihod utvrđuje u paušalnom iznosu za prihod se uzima osnovica za obračunavanje doprinosa za obavezno socijalno osiguranje (u daljem tekstu: doprinosi).

Prihodi koji se iskazuju kao **godišnji uzimaju se u visini prosečnog mesečnog iznosa**.

Isplatilac prihoda (poslodavac u slučaju st. 1. tačka 1) ovog člana, u obavezi je da izda **potvrdu o ostvarenim prihodima**, ukoliko se do ovog podatka ne može doći uvidom u dostupne službene evidencije elektronskim upitom.

U prihode iz čl. 5. ovog zakona ne uračunavaju se naknade troškova za dolazak i odlazak sa rada, naknade troškova za vreme provedeno na službenim putovanjima u zemlji i inostranstvu, otpremnine pri odlasku u penziju, solidarna pomoć, jubilarne nagrade i pomoći u slučaju smrti korisnika ili članova njegovog domaćinstva, kao i primanja i prihodi koji se prema zakonu kojim se uređuje socijalna zaštita ne uzimaju u obzir prilikom utvrđivanja prava na novčanu socijalnu pomoć.

U prihode iz čl. 5. ovog zakona ne uračunavaju se i iznosi isplaćenih izdržavanja za dete iz prethodne zajednice koje ne živi u zajedničkom domaćinstvu davaoca izdržavanja.

Takođe se **u prihode** porodice iz čl. 5. ovog zakona **ne računaju** potraživanja po osnovu pravnosnažne i izvršne sudske presude kojom je dosuđeno izdržavanje, ukoliko dužnik izdržavanja ne plaća izdržavanje, a izvršenje presude nije moguće obezbediti korišćenjem dostupnih pravnih sredstava i postupaka.

Članovima 7. i 8. uređeno je pravo na dečiji dodatak, međutim, mi ih ovde nećemo navoditi jer nisu od značaja za poslodavce.

Prosečna mesečna zarada po zaposlenom, prosečna mesečna zarada po zaposlenom bez poreza i doprinosa i indeks potrošačkih cena u RS utvrđuju se prema **podacima koje objavi Republički zavod za statistiku.** (Čl. 9.).

Prava na finansijsku podršku porodici sa decom, u smislu ovog zakona, su, između ostalog, **naknada zarade, odnosno naknada plate za vreme porodiljskog odsustva, odsustva sa rada radi nege deteta i odsustva sa rada radi posebne nege deteta** i ostale naknade po osnovu rođenja i nege deteta i posebne nege deteta; (Čl. 11. st. 1. tačke 1) i 2))

NAKNADA ZARADE, ODNOSNO NAKNADA PLATE ZA VREME PORODILJSKOG ODSUSTVA, ODSUSTVA SA RADA RADI NEGE DETETA I ODSUSTVA SA RADA RADI POSEBNE NEGE DETETA

Naknadu zarade, odnosno naknadu plate za vreme porodiljskog odsustva, odsustva sa rada radi nege deteta i odsustva sa rada radi posebne nege deteta ostvaruju zaposleni kod pravnih i fizičkih lica (u daljem tekstu: zaposleni kod poslodavca). (Čl. 12.)

Zaposleni koji je zasnovao radni odnos nakon rođenja deteta, izuzetno od st. 1. ovog člana, ostvaruje **pravo na naknadu zarade** odnosno naknadu plate **tokom odsustva čija se dužina trajanja računa od dana rođenja deteta.**

Naknadu zarade, odnosno naknadu plate iz st. 1. i 2. ovog člana **ostvaruje i otac, jedan od usvojitelja, hranitelj, odnosno staratelj deteta,** kada u skladu sa propisima o radu (članovi 94. i 94a Zakona o radu) koristi odsustvo iz st.1. ovog člana.

Naknadu zarade, odnosno naknadu plate **za vreme porodiljskog odsustva i odsustva sa rada radi posebne nege deteta,** za decu **različitog** reda rođenja, **mogu istovremeno koristiti oba roditelja.** Takođe, naknadu zarade, odnosno naknadu plate **za vreme odsustva sa rada radi nege deteta i odsustva sa rada radi posebne nege deteta,** za decu **različitog** reda rođenja, **mogu istovremeno koristiti oba roditelja.**

Naknadu zarade, odnosno naknadu plate **za vreme porodiljskog odsustva i odsustva sa rada radi nege deteta,** za decu **različitog** reda rođenja, **ne mogu istovremeno koristiti oba roditelja.**

važno Pravo na naknadu zarade, odnosno naknadu plate za vreme odsustva sa rada radi posebne nege deteta ne može se ostvariti za dete za koje je ostvareno pravo na dodatak za pomoć i negu drugog lica.

Osnovica naknade zarade, odnosno naknade plate definisana je čl. 13. zakona za lica koja ostvaruju naknadu iz čl. 12. ovog zakona, i ona se utvrđuje na osnovu **zbira mesečnih osnovica na koji su plaćeni doprinosi na primanja koja imaju karakter zarade, za poslednjih 18 meseci koji prethode prvom mesecu otpočinjanja odsustva zbog komplikacija u vezi sa održavanjem trudnoće, ili porodiljskog odsustva,** ukoliko nije korišćeno odsustvo zbog komplikacija u vezi sa održavanjem trudnoće.

Ako je zaposleni zasnovao radni odnos nakon rođenja deteta, osnovica naknade zarade, odnosno naknade plate, utvrđuje se na osnovu **zbira mesečnih osnovica na koji su plaćeni doprinosi na primanja koja imaju karakter zarade, za poslednjih 18 meseci koji prethode mesecu otpočinjanja odsustva po zasnivanju radnog odnosa.**

važno

Mesečna osnovica naknade zarade, odnosno naknade plate, dobija se deljenjem zbira osnovica iz st. 1. i 2. ovog člana sa 18 i ne može biti veća od tri prosečne mesečne zarade u Republici Srbiji, prema poslednjem objavljenom podatku republičkog organa nadležnog za poslove statistike na dan podnošenja zahteva. Ovakva mesečna osnovica naknade zarade, odnosno naknade plate predstavlja **bruto obračunsku vrednost.**

Utvrđivanje mesečne osnovice naknade zarade odnosno naknade plate, vrši nadležni organ jedinice lokalne samouprave na osnovu podataka o visini osnovice na koju su plaćeni doprinosi na primanja koja imaju karakter zarade, odnosno plate a koji su evidentirani u Centralnom registru obaveznog socijalnog osiguranja, na dan podnošenja zahteva za ostvarivanje prava.

Mesečni iznos naknade zarade, odnosno naknade plate obračunava se na osnovu utvrđene mesečne osnovice naknade zarade, odnosno naknade plate u srazmeri broja radnih dana u petodnevnoj radnoj nedelji, u kojima se ostvaruje pravo u datom mesecu i ukupnog broja radnih dana u tom mesecu. Na osnovu obračunatog mesečnog iznosa naknade zarade, odnosno naknade plate obračunava se iznos naknade zarade, odnosno naknade plate koji je umanjen za pripadajuće poreze i doprinose.

Prilikom isplate iznosa naknade zarade, odnosno naknade plate iz st. 3. čl. 14., njen pripadajući iznos ne umanjuje se po osnovu novčanih obustava, rate kredita i slično, već je primalac naknade zarade odnosno naknade plate dužan da te obaveze izmiri lično ili preko poslodavca.

Poresku prijavu za obračunate poreze i doprinose podnosi ministarstvo nadležno za socijalna pitanja, a centralizovana isplata mesečne naknade zarade odnosno naknade plate vrši se kad poreska uprava prihvati poresku prijavu.

Prilikom obračuna poreza neoporezivi iznos koristi se srazmerno radnom vremenu primaoca naknade zarade, odnosno naknade plate u odnosu na puno radno vreme u mesecu za koje je priznato pravo, a u skladu sa propisima kojima se uređuje porez na dohodak građana.

Ministarstvo nadležno za socijalna pitanja, iz sredstava obezbeđenih u budžetu Republike Srbije, vrši isplatu mesečnih iznosa naknade zarade odnosno naknade plate bez poreza i doprinosa na tekući račun korisnika, a iznos pripadajućih poreza i doprinosa na zakonom propisan način.

Pun mesečni iznos naknade zarade, odnosno naknade plate za vreme porodiljskog odsustva, ne može biti manji od minimalne zarade utvrđene na dan podnošenja zahteva, ako je kod nadležnog organa evidentirano najmanje šest najnižih osnovica na koje su plaćeni doprinosi na primanja koja imaju karakter zarade. Pod **minimalnom zaradom** u smislu st. 8. čl. 14. podrazumeva se iznos koji se dobija **kada se minimalna cena rada po satu**, utvrđena u skladu sa zakonom na dan podnošenja zahteva, **pomnoži sa 184 sata i uveća za pripadajuće poreze i doprinose**.

Zakon nije predvideo obavezu poslodavca, ni nadležnog organa (ministarstvo nadležno za socijalna pitanja) da dostavljaju obračunski listić korisniku naknade zarade, odnosno naknade plate iz čl. 12. ovog zakona, mada nadležni organ ima obavezu dostavljanja **potvrde** o godišnjim ostvarenim prihodima korisniku prava iz čl. 12. ovog zakona. Takođe, **na zahtev korisnika prava, nadležni organ ima obavezu** da dostavi obračunski listić i druge potvrde o isplaćenim naknadama zarade, odnosno naknade plate.

Prema čl. 16. **zahtev** za ostvarivanje prava na naknadu zarade, odnosno naknadu plate **može se podneti do isteka zakonom utvrđene dužine trajanja prava koje se ostvaruje**.

Korisnik prava je dužan da do 8. u mesecu obavesti nadležni organ o svim promenama činjenica koje su od uticaja na isplatu prava, a nadležni organ je dužan da te promene do 15. u mesecu evidentira.

važno

Poslodavac, odnosno korisnik naknade zarade, odnosno naknade plate dužan je da nadležnom organu prijavi svaku promenu u radnopravnom statusu koja je od uticaja na isplatu naknade zarade odnosno naknade plate.

OSTALE NAKNADE PO OSNOVU ROĐENJA I NEGE DETETA I POSEBNE NEGE DETETA

Velika novina u ovom zakonu je da on pruža mogućnost da naknadu po osnovu rođenja i nege deteta i posebne nege deteta može ostvariti i majka koja je u **periodu od 18 meseci pre rođenja deteta** ostvarivala prihode (čl. 17. st. 1.):

- 1) **a u momentu rođenja deteta je nezaposlena i nije ostvarila pravo na novčanu naknadu po osnovu nezaposlenosti;**
- 2) **po osnovu samostalnog obavljanja delatnosti;**
- 3) **kao nosilac porodičnog poljoprivrednog gazdinstva** koje ima status lica koje samostalno obavlja delatnost prema zakonu kojim se uređuje porez na dohodak građana;
- 4) **po osnovu ugovora o obavljanju privremenih i povremenih poslova;**
- 5) **po osnovu ugovora o delu;**
- 6) **po osnovu autorskog ugovora.**

Ostale naknade po osnovu rođenja i nege deteta i posebne nege deteta može ostvariti i majka koja je **u periodu od 24 meseca pre rođenja deteta bila poljoprivredni osiguranik**. (čl. 17. st. 2.)

Ovo pravo može ostvariti i **žena koja je usvojitelj, hranitelj ili staratelj deteta**.

Pravo na ostale naknade po osnovu rođenja i nege deteta **ostvaruje se u trajanju od godinu dana od dana rođenja deteta**, bez obzira na red rođenja deteta. Pravo na ostale naknade po osnovu rođenja i nege deteta ostvaruje i majka **u trajanju od tri meseca** od dana rođenja deteta, ako se dete rodi mrtvo ili umre pre navršena tri meseca života, odnosno do smrti deteta ukoliko ono umre kasnije.

Pravo na ostale naknade po osnovu rođenja i nege deteta, može ostvariti i otac deteta, ukoliko majka nije živa, ako je napustila dete, ili ako je iz objektivnih razloga sprečena da neposredno brine o detetu.

Sva navedena prava se ostvaruju u skladu sa ovim zakonom i propisima koji regulišu ostvarivanje prava na naknadu zarade za vreme odsustva sa rada radi posebne nege deteta za lica zaposlena kod poslodavca.

Zahtev za ostvarivanje prava na ostale naknade po osnovu rođenja i nege deteta i posebne nege deteta može se podneti do isteka zakonom utvrđene dužine trajanja prava koje se ostvaruje.

Pravo na ostale naknade po osnovu posebne nege deteta ne može se ostvariti za dete za koje je ostvareno pravo na dodatak za pomoć i negu drugog lica.

Shodno čl. 18. st. 1., **osnovica za ostale naknade** po osnovu rođenja i nege deteta i posebne nege deteta za lice iz čl. 17. st. 1. ovog zakona **utvrđuje se srazmerno zbiru mesečnih osnovica na koji su plaćeni doprinosi, osim osnovice doprinosa za prihode koji imaju karakter zarade, za poslednjih 18 meseci koji prethode prvom mesecu otpočinjanja odsustva** zbog komplikacija u vezi sa održavanjem trudnoće, ili porodijskog odsustva, ukoliko nije korišćeno odsustvo zbog komplikacija u vezi sa održavanjem trudnoće, odnosno danu rođenja deteta. **Mesečna osnovica za ostale naknade** po osnovu rođenja i nege deteta i posebne nege deteta za ova lica dobija se **deljenjem zbira osnovica sa 18.**

Osnovica za ostale naknade po osnovu rođenja i nege deteta i posebne nege deteta, za majku koja je u periodu od 24 meseca pre rođenja deteta bila **poljoprivredni osiguranik**, utvrđuje se srazmerno zbiru mesečnih osnovica na koji su plaćeni doprinosi za obavezno penzijsko i invalidsko osiguranje za poslednja 24 meseca koji prethode danu rođenja deteta. **Mesečna osnovica za ostale naknade** po osnovu rođenja i nege deteta i posebne nege deteta za ova lica dobija se **deljenjem zbira osnovica sa 24.**

Ovako izračunate **mesečne osnovice** za ostale naknade po osnovu rođenja i nege deteta i posebne nege deteta **ne mogu biti veće od tri prosečne mesečne zarade u Republici Srbiji**, prema poslednjem objavljenom podatku Republičkog zavoda za statistiku na dan podnošenja zahteva. Mesečna osnovica se deli sa odgovarajućim koeficijentom prema vrsti prihoda i tako se određuje pun mesečni iznos ostale naknade po osnovu rođenja i nege deteta i posebne nege deteta.

važno

Prilikom utvrđivanja osnovice za ostale naknade **NE uzimaju se osnovice za prihode koji imaju karakter zarade**, osim za lica koja u momentu podnošenja zahteva nisu u radnom odnosu, a u prethodnom periodu su ostvarivala prihode po osnovu zarade.

Utvrđivanje punog mesečnog iznosa za ostale naknade po osnovu rođenja i nege deteta i posebne nege deteta vrši nadležni organ na osnovu podataka o visini osnovice na koju su plaćeni doprinosi za lice iz čl. 17. st. 1. tač. 1) do 6) ovog zakona, odnosno za lice iz čl. 17. st. 2. osnovice na koju su plaćeni doprinosi za obavezno penzijsko i invalidsko osiguranje, a koji su evidentirani kod organa koji vodi evidenciju o uplaćenim doprinosima obaveznog socijalnog osiguranja, na dan podnošenja zahteva za ostvarivanje prava. (Član 19.)

Mesečni iznos ostalih naknada obračunava se na osnovu utvrđenog punog mesečnog iznosa naknade u srazmeri broja radnih dana u kojima se ostvaruje pravo u datom mesecu i ukupnog broja radnih dana u tom mesecu.

Isplatu mesečnih iznosa ostalih naknada po osnovu rođenja i nege i posebne nege deteta, bez poreza i doprinosa, vrši ministarstvo nadležno za socijalna pitanja na tekući račun podnosioca zahteva, iz sredstava obezbeđenih u budžetu RS.

Zbir naknade zarade, odnosno naknade plate za vreme porodijskog odsustva, odsustva sa rada radi nege deteta i odsustva sa rada radi posebne nege deteta i ostale naknade po osnovu rođenja, nege i posebne nege deteta ne može biti veći od tri prosečne mesečne zarade u RS, prema poslednjem objavljenom podatku Republičkog zavoda za statistiku na dan podnošenja zahteva za naknadu zarade.

Ako korisnik prava ostvaruje naknadu zarade, odnosno naknadu plate čiji ukupni iznos prelazi tri prosečne zarade u Republici Srbiji prvo se isplaćuje naknada zarade, odnosno naknada plate. (Čl. 20.)

Prema čl. 21. o pravu na naknadu zarade, odnosno naknadu plate, odnosno pravu na ostale naknade **odlučuje se po osnovu podnetog zahteva**. O zahtevu za naknadu zarade, odnosno naknadu plate **za vreme porodijskog odsustva i odsustva sa rada radi nege deteta**, podnetom po otpočinjanju porodijskog odsustva, odlučuje se **privremenim rešenjem u trajanju do tri meseca**. Nakon pribavljanja potrebnih dokaza po službenoj dužnosti koji su potrebni za kompletiranje ovih zahteva, nadležni organ odlučuje rešenjem, a žalba izjavljena na oba ova rešenja (kao krivremeno, tako i konačno), ne odlaže njihovo izvršenje.

POSTUPAK I NAČIN OSTVARIVANJA PRAVA

Prava utvrđena ovim zakonom ostvaruju se po propisima o opštem upravnom postupku, ako ovim zakonom nije drugačije određeno. (Čl. 39.)

O pravima iz ovog zakona, prema čl. 41., u prvom stepenu rešava nadležni organ u mestu prebivališta podnosioca zahteva, **osim o pravu na naknadu zarade, odnosno naknadu plate za vreme porodijskog odsustva, odsustva sa rada radi nege deteta i odsustva sa rada radi posebne nege deteta i pravu na ostale naknade po osnovu rođenja i nege deteta i posebne nege deteta, o kojem rešava nadležni organ u mestu sedišta poslodavca zaposlenog odnosno sedištu lica koje samostalno obavlja delatnost.**

Ukoliko prebivalište podnosioca zahteva i sedište poslodavca, prilikom podnošenja zahteva za ostvarivanje ovih prava, **nije u istom mestu, zahtev za ostvarivanje prava može se podneti i nadležnom organu u mestu prebivališta podnosioca zahteva**, koji je u obavezi da ga prosledi nadležnom organu u mestu sedišta poslodavca, kao i da po potrebi posreduje u postupku ostvarivanja prava.

Zakon, takođe, predviđa u čl. 43. da je korisnik prava iz ovog zakona, koji je na osnovu neistinitih ili netačnih podataka, ili neprijavlivanjem promena koje utiču na gubitak ili obim prava ostvario pravo, dužan da naknadi štetu, u skladu sa zakonom.

Ministarstvo je uspostavilo Informacioni sistem za isplatu prava za potrebe efikasnijeg i ažurnijeg obavljanja poslova u ovoj oblasti, pri čemu se (čl. 47.) svi vidovi prikupljanja, držanja, obrade i korišćenja podataka sprovode u skladu sa ovim zakonom, uz poštovanje načela propisanih zakonom kojim se uređuje zaštita podataka o ličnosti.

Postupci za ostvarivanje prava na odsustvo sa rada i naknadu zarade odnosno naknadu plate za vreme porodiljskog odsustva, odsustva sa rada radi nege deteta i posebne nege deteta **koji su započeti pre početka primene ovog zakona** okončaće se u skladu sa propisima koji su bili na snazi u vreme otpočinjanja porodiljskog odsustva.

Isplate po rešenjima donetim pre početka primene ovog zakona kao i u iznad navedeni postupci koji su rešeni u skladu sa propisima

koji su bili na snazi **do početka primene ovog zakona vršiče se u skladu sa propisima koji su bili na snazi do početka primene ovog zakona.**

Ministar nadležan za socijalna pitanja doneće propise na osnovu ovlašćenja iz ovog zakona u roku od šest meseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

KAZNE NE ODREDBE

Članom 53. predviđene su sledeće kazne:

- Novčanom kaznom od **50.000 do 150.000 dinara** kazniće se za prekršaj **poslodavac sa svojstvom pravnog lica i drugo pravno lice ako izda neistinitu potvrdu o ostvarenim prihodima podnosioca zahteva iz čl. 5. st. 4. ovog zakona.**

- Za isti prekršaj (iz st. 1. čl. 53.) kazniće se **poslodavac koji je preduzetnik** novčanom kaznom od **20.000 do 100.000 dinara.**

Poslodavac, odnosno korisnik naknade zarade, odnosno naknade plate koji **nadležnom organu ne prijavi svaku promenu u radnopravnom statusu koja je od uticaja na isplatu naknade zarade** odnosno naknade plate kažnjava se na sledeći način:

- Novčanom kaznom od **50.000 do 150.000 dinara** kazniće se za prekršaj **poslodavac sa svojstvom pravnog lica i drugo pravno lice** ako ne postupi u skladu sa čl. 16. st. 4. ovog zakona.

- Za isti prekršaj (iz st. 3. čl. 53.) kazniće se **poslodavac koji je preduzetnik** novčanom kaznom od **20.000 do 100.000 dinara.**

